

# CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, DR. JNCZE BÉLA.

**Megjelenik** — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

**Előfizetési ára:** egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny tartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik Szent-egyházutca 20. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címen — a kiadó hivatalba (csillagútca, 7. sz. a.) küldendők.

## Akarat és akaratosság.

Az akarat igen korán fejlődik a gyermekben. Alig ismeri meg a környezetében levő tárgyakat, alig ébred öntudatra, máris iparkodik a tárgyakkal szemben akaratát érvényesíteni. Töri, zuzza játékszereit, ha azok nem engedelmessé válnak akaratának; üti dajkáját, anyját, ha azok nem viszik oda, hova ő akarja; vagy nem adják kezébe azt, a mit ő akar. Ezekből látni való, hogy az akarat első sorban kifelé irányul, s csak jóval később, az ifjúkorban kezd az akarat befelé is irányulni; de látni való az is, hogy az akarat nem jelenik meg a maga tisztaságában. Olyan az akarat, mint a nemes érc, kovaggal, éleggel van keverve, s csak a tűzből kerül elő a maga tisztaságában. Ez a tűz a jellemre nézve a nevelés, főleg a kellő fegyelmezés.

Valamint a nemes fémet eredeti, idegen alkatrészekkel kevert állapotában nehéz fölismereni: úgy az akaratot is első nyilatkozásaiban alig lehet az akaratosságtól megkülönböztetni. Ebben hibáz legtöbb nevelő, legtöbb anya. Az édes anyában a szeretet melege átsugározza a józan ész szavát, s rendszeren akkor tűnik föl előtte a gyermek legkedvesebbnek, mikor akaratának, illetőleg akaratosságának első jeleit adja. „Jaj be okos kis gyerek vagy!” ez az anya ítélete akkor, mikor a nevelő teljes joggal mondhatná gyermekéről: „Beh akaratos egy kis teremtés!”

Tisztelet azért mégis az anyáknak! Ne gunyoljuk őket, mikor szeretetüknek látszólag természetes nyilatkozatait adják; ne gáncsoljuk őket ott, ahol tanításra, józan felvilágosításra van szükségük; meg kell őket győzni, hogy a mit ők a gyermekben élénkségeknek, okosságnak látnak, az legtöbbször — akaratosság. Minél élénkebb, minél életrevalóbb a gyermek, rendszeren annál akaratosabb is.

Jellemes ember csak az lehet, kinek akarata helyes uton jár. Olyan a jellemes ember, mint a pontos óra: se nem siet, se nem késik; azaz: nem hamarko-

dik ott, a hol erkölcsi megfontolásnak van helye, s nem mulaszt el semmit, a mit erkölcsi érzete tenni parancsol. Akaratos gyermekből ritkán válik jellemes ember. Első dolgunk tehát az akaratosságot elfojtani, akaratát helyes irányba terelni, s akkor kifejtettük jellemét. Csak kifejtettük, de nem meg alkottuk; mert mondhatják ugyan némelyek, hogy az ember olyanná lesz, amilyenné nevelik: de ezt mi, kik naponkint látjuk hány ember köszöni szerencsétlenségét vele született, s a nevelés által nem idomított hajlamainak — el nem ismerhetjük.

Az akaratosság látszólag csekély dolog, s mégis sok gondot ad a nevelőnek. Eleinte alig észrovehetőleg nyilatkozik, s lassankint belopozva a gyermeki lélekbe mintegy idült (chronicus) bajjá növi ki magát. A rossz szokás, rossz példa, a hajlamok, az életmód mind befolyással vannak erre, s a nevelő vagy az anya egyszer csak azon veszi észre magát, hogy intés, figyelmeztetés, büntetés semmit sem használ; egy erős és hatalmas bátya, a dacosság áthatolhatatlanul övezi a gyermek vágytehetségét. És ezen a bátyán megtörik a szülői szeretet ereje a komoly intés hangja, — s a vessző ereje! Azért tehát: addig hajlitsd a fát, míg vessző.

Az akaratosságból dac, ebből kihívó magaviselet lesz: első dolog hát az akaratosságnak utját állani.

Az akaratosság első fölcillamlásánál elég a szelid intés. A gyermeki lélek sokkal fogékonyabb, sem hogy az ilyen intésnek, idején alkalmazva, sikere ne volna. A gyermek még beszélni sem tud, de a szülői hang, arckifejezés, mozdulat iránt máris fogékony. Egy „nono!” melyhez még mosoly is járulhat, megteszi a maga hatását; a gyermek maga elé, vagy intőjére bámul s a mosoly mosolyt szülvén, a fölébresztett gyermeki bizalom elfeledteti a gyermekkel azt, a mit voltaképen akart. Ér is ez valamit! mondják reá azok, akik kétségbe vonják az ember jóra való hajlandóságát. Persze, hogy semmit sem ér elvadított gyermeknél, aki egész nap komor arcot lát és pörpatvart hall; de nem így

van az a gyengésséggel nevelt gyermekre nézve. Mert gyengésséggel kezdve fokozatosan át mehetünk a szigorra, és eredményt fogunk látni, de megfordítva soha sem!

Ha a szelid intés nem használ, s az akaratosság kezd határozott alakban nyilvánulni, következik a második lépés: a komoly figyelmeztetés. „Nem szabad!“ „Egy szót se!“ „Vigyázz magadra!“ Nehány olyszó megteszi a maga hatását. Minél rövidebb és erélyesebb a figyelmeztetés, annál hatásosabb. Itt már nem mosolyodik el a szülői arc, sőt ellenkezőleg elkomolyodik. A kéz intőleg felemelkedik ha kell, fenyegető mozdulatot tesz. A kis gyermek elkomolyodik, sokszor sirva fakad. Nem baj, hadd sirjon. Megszokja legalább idején azt, hogy akaratán kívül más akarat is van, s ez előtt neki előbb utóbb meg kell hajolnia. Persze az anyának nehezére esik, ha sirni látja a kis ártatlant, s talán még egy pár rosszaló szót is ejt ki a szigorú apa irányában. Pedig szegény lélek tóvods, vad csemetét akarsz ápolgatni. Az meg épen a legrosszabb, ha az anya ily eset után összevesz a férjjel, s csak azért is teljesíti a „kis lélek“ akaratát. Hajh pedig ez a kis lélek minden kicsinysége dacára nagyon jól észre veszi, hogy van ő neki egy hathatós protectora akaratosságának érvényesítésénél, s ebben bizva elveszti előtte hatását az apai komoly szó. Csak ily dolgok ne fordulnának elő a családban! Fáj az embernek a lelke, mikor ilyeneket lát, s nem tudja kit sajnáljon inkább, az uralomvesztett apát, vagy az uralomra jutott gyermeket? Tisztelem a nőket — és kivált az anyákat; de elfordulok tőlük, mikor elkényeztetik gyermekeiket. Tisztelem az apákat — de sajnálom azokat, kik tudnák gyermekeiket nevelni, és nem nevelik.

Ha már odáig jutottunk, hogy sem szép szó, sem dorgálás nem használ semmit az akaratossággal szemben, büntetéshez kell folyamodnunk. Igaz, hogy két éven aluli gyermeknél bajos dolog a büntetés, főleg a testi fenytés, de vannak egyes esetek, mikor elkerülhetlennek tartom még ez utóbbit is. Rendesen az a kifogás: hiszen ugy sem érti. Ez nem áll. Ha érti a gyermek a mosolyt, a komoly arkifejezést, még inkább érteni fogja ha kezére ütnek stb. Persze az ilyen fenytéseknek nem szabad durváknak lenniök: de mindenestre olyanok legyenek, hogy a gyermek tréfának ne vehesse. Nem vetjük el tehát két éven belül sem a testi büntetést, mert sokkal könnyebb a gyermeket valamely rossz szokástól, hibától megóvni, mint arról megszoktatni. Ha kiskorában megszokja anyját, apját ütni, később is igen könnyen rá állhat a keze.

De különben is büntetés alatt nem kell mindjárt testi fenytést érteni. Sokszor a hibának megfelelő természetes büntetés mint egy magától kínálkozik. A gyermekkel p. sétálni indulunk, de neki nem tetszik ez a kalap, ő azt akarja föltenni. Vagy engedelmeskedik az intő szónak, vagy akaratoskodik — ez utóbbi esetben otthon marad. Vagy ebédnél akaratosságból eldob-

ja kanalát. Mi lessz a büntetés? Az, hogy reá nézve a kanál-eldobással befejeződött az ebéd.

Ezek még szelidebb dolgok. De vannak makacsabb kinövéssei is az akaratosságnak. A gyermek p. nem akar mosdani, mikor viszik a mosdótál felé, fölemeli kezecskéjét, s ütni kezdi anyját. Először megfogjuk a kezét; ha ez nem használ, kezére verünk és — természetesen, a mosdás nem marad el.

De vannak az akaratosságnak még kirívóbb jelei is. A gyermek hátraveti magát, hogy majd kiesik a dajka kezéből; elterül a földön, s rugdolózik kézzel, lábbal. Ilyen esetekben szigornak van helye, s amint Szt.-Pál mondja, nem kell kimélni a vesszőt. Az angol királynő megboldogult férje egy alkalommal csak azért vesszőzte meg sajátkezűleg fiát, a ma már családos walesi herceget, mert mindenáron kiakart nézni egy olyan alacsony ablakon, melyből könnyen kieshetett volna. Mióta ez esetet olvastam, azóta Albert herceget (Victoria királynő elhunyt férjét) nemcsak mint férjet, de mint nevelőt is tisztetem. Olyan a testi fenyték mint a méregtartalmu gyógszer: kis mértékben javulást, mértéken túl veszedelmet hoz.

De végre is a gyermek eléri azt a kort, mikor már szellemi fejlettsége akaratserű, s nem akaratossá cselekvés után vágyik. Az akaratot már sokkal könnyebb irányozni s erősíteni, ha egyszer az akaratosság el van fojtva.

Ha figyelemmel kísérjük a jellemfejlés mozzanatait, az akarat tevékenységét, a következő fejlődés fokokat fogjuk tapasztalni:

1. fok. Az akarat célját nem a gyermek, hanem a nevelő tüzi ki.

2. fok. A cél csak javasoltatik, s a gyermek akaratát ezt valóítani törekszik.

3. fok. A célt a gyermek választja, a nevelő ezt helyben hagyja.

4. fok. A célt már nem a nevelő, hanem az egyén erkölcsi érzéke hagyja helybe.

E fokozatoknak megfelelőleg alkalmazzuk tehát a jellemképzés szabályait. Ily szabályoknak bővíben volnánk; minden paedagogus szolgálhat velük. Egyik ezekben állítja fel a szabályokat: — Kezdjük korán az akarat fejlesztését. — Alkalmazzuk eljárásunkat a gyermek egyéniségéhez. Kövessünk helyes elveket, s ilyenekre vezessük a gyermeket is. — Mások ismét azt mondják: Foglalkoztassuk a gyermekeket, mert az unalom az ördög párnája. Keltsünk bizalmat magunk iránt a gyermekben. Távolítsunk el minden alkalmat, mely károsan hatna a jellem fejlődésére. Minél kevesebb erkölcsi szabályt adjunk a gyermeknek.

Mindezek között legelső és legfőbb szabály az utolsó: „Minél kevesebb erkölcsi szabályt!“ Az akarat eleme a cselekvés; ez irányban tehát többet érünk el jó példa által, mint holmi elcsépelet erkölcsi prédikációk által. Egyébaránt azt hisszük, ezt nem szükséges bizonyítgatnunk sem a családapák, sem a családanyák

előtt. Szobatudós, de nem nevelő az, a ki mindig principiumokkal, regulákkal, postulatumokkal akar nevelni.

E sorok elsősorban a család embereihez szólnak. Talán fölösleges is említeni, hogy épen azért, — mert a jellemképzésre első sorban a család foly be. A család veti meg a jellem alapját; ez tartja meg a helyes irányban; a család körében lát a gyermek példát, szokásokat, életmódot, melyek mintegy légkörét teszik a jellemnek, az akaratnak. Az iskola is befoly a jellemképzésre, mert az is nevel, nemcsak tanít; de jellemét, akaratának irányát, kiki első sorban családi körülményeinek köszönheti.

De tudja mindenki, hogy más jelleme van a férfinak, más a nőnek. Épen azért nem kis föladat vár a családfőre és családanyára mikor mind a fiu, mind a leánygyermeket nemüknek megfelelő jellemre akarják szoktatni. És itt megoszlik az apa és anya teendője. Az apa inkább a fiuk akaratképzésére ügyel, az anya inkább a lányokéra. Férfinál erős akarat, nőnél gyengétség az uralkodó.

A fiugyermeket akarat-szilárdságra kell nevelni. Rousseau azt mondja Emiljéről: „Minden gonoszság gyengeségből ered; a gyermek is azért gonosz, mert gyenge: tegyék erőssé és jó lesz.“ Ebben van valami igaz. Nevezetesen az, hogy: ha erőssé tettük a gyermekben az erkölcsi meggyőződést, jóvá is tettük. Függeni kell tehát a gyermeknek valakitől. Eleinte nevelőjétől, azután a belsejében levő erkölcsi érzéktől, a mit Kant oly találóan nevezett el categoricus imperativusnak. Ez készíti a férfit kötelességének teljesítésére; ez lelkesíti törekvését a jóra; ez tartja vissza a rossztól.

Már a leány-gyermekkel egészen másképp vagyunk. Jellemképzésében szelidség legyen az uralkodó; míg a fiu jellemképzésénél sokszor törni kell a vesszőt, addig a leánynál elég a gyöngéd hajlítás. A férfijellem, ha akadályok gördülnek eléje eltávolítja azokat, hogy így mondjam: radicalis curát alkalmaz; a nőjellem megalakul az akadályokkal, és sokszor szeretetével kitölti azt az űrt, mely két jellemirány között tátong. Nagyon igaz azért mit Gyulai mond (Romhányiban) a nőről:

A nőt ne mondd örök szeszélynek,  
Érzelmé hűbb, mint férfié;  
Ha meg nem rontja hiu érdek,  
A legnemesb szív az övé.  
Szerencsétlent csak ő tud szánni,  
És vigasztalni szenvedőt,  
A tévedést siratni, bánni, —  
S ha nem vár boldogabb jövőt —  
Nyugodtan élni és lemondva,  
Feláldozón és mosolyogva,  
S ki nem fáradva sohasem,  
Meghallni hitben csöndesen.

Képezni kell tehát a fiunak is, a leánynak is jellemét: mindegyiket más más irányban. Nemcsak az iskolának kell tekintetbe venni a gyermekek nemét, de a családnak is. Jellemképzés tekintetében a család egy

kis vegyes iskola, melyben fiukat és leányokat egyidőben nevelnek, s mégis úgy, hogy mindenik megfelelően a maga rendeltetésének. Az ellentéteket kiegyeztetni, minden adott alkalommal a helyes utat megtalálni, ez a jellemképzés művészete, melyet értve, könnyű az akaratosságot elfojtani s az akaratot irányítani és erősíteni.

Bárány Gyula.

## K Ü L F Ö L D.

### A közoktatásügy az Egyesült-Államokban.

(Befejező közlemény.)

A tanító állásának ily bizonytalan talaján kifejlődhet-e az igazi elhivatás érzete és a valódi tevékenység? És csodálkozhatunk-e azon, hogy a tanító az iskolának azonnal hátat fordít, mihelyt neki egy jobb állás kínálkozik? Nyugdíjra nincsen igénye, és a fizetés nem valami csábító. Egy elemi iskola vezértanítója évenként 700—2100 dollárt kap ugyan, de ez nem valami nagy összeg, ha tekintetbe vesszük, mily jövedelmeket nyújt a hasonló munkák más pályákon. „A fizetés épen elég nagy, hogy vonzó erejét az állásnélküliekre gyakorolja; de nem elég nagy arra nézve, hogy a keresetmód e par excellence országában állandó vonzó-erőt gyakoroljon. E mellett még oly dolgok is történhetnek, mint pl. 1876. évben New-Jerseyben a hol a már megszavazott tanítói fizetésekre nem volt elegendő pénz és így a tanítók azon alternatíva előtt állottak, hogy vagy várnak, míg újból utalványoztatik fizetésök és addig díjtalanul tanítanak, vagy pedig az iskolát bezárják. S valóban az utóbbi történt.“ Mindezek után hitelt adhatunk annak, hogy az amerikai tanító átlagos szolgálati ideje három évnél nem igen több. Ezen amerikai iskola-viszonyok egyik következménye, hogy a tanítónők felette nagy számmal kapnak alkalmazást. A nők állandóbbak mint a férfiak és a mellett olcsóbbak. Sokan közülök jobb előképzettséggel bírnak, mint nem egy férfi collegájok; de ha kevesebbet is tanultak, úgy látszik, hogy legalább alkalmazhatók. A tanódszer kevés aggodalmat okoz nekik, mert az nagyon gépies. Az iskolai könyvek a tulajdonképi tanítók. A tanuló a könyvből tanul, a tanítóra nem igen figyel. Maga a fegyelem a nőknek kevesebb nehézségeket okoz, mint az ember hiúné. A fegyelem többnyire csak külsőségre szorítkozik, de azután a lovagiasság, mely az amerikai fiuknak, hogy úgy mondjuk, velök született tulajdonuk, határozottan tanítónők javára van. Magában az országban már többen szólaltak fel olyanok, kik a női tanerők alkalmazását paedagogiai érdekből korlátozni szeretnék.

Még néhány szót az iskolai könyvekről. Mily kevéssé pótolhatják azok, még ha jók is, a tanítót, nem szükséges bővebben megmagyaráznunk. S ha még e

mellett azt is tudjuk, hogy azok iránya elvont, a tanuló ezért meg nem emésztheti, s hogy a szerzők és kiadók üzleti belátása következtében, gyakran változnak: úgy bennünket az amerikai tanrendszer telyesen elfog ijeszteni. „Ha mi,“ mondja egy amerikai író, „iskoláinkat az európai városokéval pártatlanul összehasonlítjuk, úgy találjuk, hogy nagyon hátra állunk. A míg ott az oktatás tisztasága és alapossága és egészséges moral képezik a nevelés alapját, úgy nálunk, különösen a primar-departement-ban a legvigasztalhatatlanabb gépiességet és az értelmi tehetségeknek megcsönkítését és elbutítását találjuk. A gyermekek, a leggyöngédebb kortól kezdve, naponta öt telyes órán folytonos gépies tevékenységben vannak. Négy órán át papagályszerűleg és a villám gyorsaságával kell ismételniök és felmondaniök az első elemi leckéket, mely foglalkozás léleknek és testnek árt. Jjobb tanmódszerrel 3½ óra alatt sokkal jobb eredményeket lehetne elérni, míg időközben a korukra nézve igen megerőltetett gyermekek kipihenhetnék — és testi gyakorlatok által erősíthetnék magukat.“

Nem sok jót mondhatunk az amerikai iskolai vizsgálatokról sem, a melyeknél majdnem csak az a fő, hogy az előirt tananyag kellően bemagoltassék, — valamint a nagyon hiányos iskolalátogatásról sem. És mégis hogyan van, hogy az Egyesült-Államok, dacára a hiányos iskoláknak, a gyakorlati életben oly jelentékeny eredményeket mutatnak fel? A tényezőknek, a melyek ez ürt áthidalni képesek voltak, mindenesetre fontosoknak kellett lenniök. Általán az ország történeti fejlődésében, de mindenek előtt politikai intézményeiben keresendők ezek, mely intézmények dacára a gyakorlatban mutatkozó árnyoldaloknak, a nép gondolkodására és szellemére termékenyítőleg hatnak. Összefüggésben van ezzel a munka erősen nyilvánuló becsülése s az ezáltal igen megkönnyített pálya-változtatás. Ehez önnelés kell. De ezen feltétel alatt az előre törekvő férfi gyorsabban éri el a tért, a hová tartozik, mint másutt. Az önnelés a felelősség öntudatával szorosban egybe van kötve, és ez a mint a gondolkodást erősíti, úgy tetterőt és önbizalmat teremt és továbbhaladásra buzdít. A bátorításokat a melyekre az iskolába nem volt képes, később igen buzgón keresik és a sajtó, nyilvános könyvtárak és nyilvános felolvasások e tekintetben jeles szolgálatokat tesznek. Hogy azonban az amerikai iskola a képzés és nevelésnek még nem valódi mintaszerű tényezője, bizonyítja azt a felszólalások, a melyek oda kívánnak hatni, hogy valóban azzá legyen.

*Czirják Albert.*

## EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

*A kolozsmegyei tanítótestület központi körének I. vidéki értekezlete.*

„Központi kör s vidéki értekezlet!“ — Kissé különösen hangzik: úgy-e? Bizony — megvallva az igazat

— egy ideig úgy hangzott a mi füleinknek is. Pedig nem lett volna nagy okunk rá; mert rég óta állanak már vonzó példák előttünk arra, hogy a mi szerény tevéletünknel jóval tekintélyesebb egyesületek (péld. a természet- és történettudományi társulatok) is rászánják magukat arra, hogy időnként odahagyva állandó kottlái fészüket, megpenészedett központjukat, ha nagy nehezen is, de fölkerekednek s valamely jó vendéglátó vidéken ütök fel jól megérdemelt szorakozásuk, s új eredményekkel kecsgetető munkásságuk sátorfáit.

Némü-némü aggodalmak szerencsés leküzdése után így tettünk valahára mi is. Folyó május hó 21-én — gyalui pályatársaink s az ott levő állami népiskola előjárósága szives meghívására — nagy társas és kis társas kocsikon, s illetőleg 5-, 2- meg 1 fogatu szekerekben, az úgy is ritkán látott biborhajnal fénye mellett, körülbelöl 25-ön, a kik közt nagy örömrökre jelen volt az akkor éppen városunkban idözö Nagy Ferencz, szegedi derék pályatársunk is, kirándultunk a Kolozsvártól alig pár óra járásnyira fekvő Gyalu mezővároskába, hogy ebben a gyönyörűséges kis paradicsomban tartsuk meg központi körünk ez évi II. rendes értekezletét.

Igy tettünk s bizony nem bántuk meg, hogy így tettünk! Láttunk kies fekvésű, gyönyörű vidéket; közelebről megismertük azt a valóban jól rendezett, állami népiskolát, a mely — a hajdani Gyalu vára helyén — egy fényes multú főuri kastély egykoron büszke, de ám most sem szégyenkező palotáiban van elhelyezve; halottunk és beszéltünk sok okos és sok tréfas dolgot; s mindenekföltre pedig részesültünk olyan szives fogadtatásban, a milyenre még álmainkban sem számítottunk. — Az isten áldja meg mindazokat, a kik nekünk ezt a szép és jó napot szereztek, — áldja meg azokkal együtt, a kik egy darabig nem akartak velünk jöni, de aztán mégis jó kedvvel jöttek, s vereségük diadalától egészen fellelkesülten térték meg!

De szóljunk utunkról s élményeinkről, hiszen nincsenek már köztünk többé hitetlenek, s így nincs is szükség térítésre!

Nagy csengés, bongás és zajos robogás közt, pontban reggeli 8 órakor érkezünk meg Gyaluba, hol gyalui pályatársaink s az isk. gondnokság néhány érdemes képviselője fogadtak. De nem csak szóval, hanem azzal is, hogy azonnal meghívtak s bevezettek tiszt. Dézsi Gyula, ev. ref. lelkes ur, s az iskolaszék lelkes buzgalmű és fáradhatatlan tevékenységű elnöke, vendégszerető házába, a hol, az otthon egyszer már sebtében reggelizettek, egy valóban javított és igazán gazdagon bővített II. kiadású reggeli várakozott, olyan, a melyre a korábban még nem reggelizettek is azt mondták: „beh jó, hogy oda haza nem ettünk semmit!“

El, — vagy legalább a nagyjában s javában — derekasan megfogyasztottuk ezt is; s így megbékélve a földiekkal, mentünk keresni az égieket, az az megin-

dultunk és szép hosszú sorral felkanyarodtunk a várba, gyűlésünk színhelyére, az állami iskola épületébe. Megjelenésünk után néhány percre igen szép számmal gyülekeztek fel ide a gyalui intelligentia színe-java is, a melynek diszes hölgykoszorujában nagy örömeinkre vált szeretve tisztelt főispánunknak minden szépért s jóért igazán példaadólag lelkesedő, fennkölt szellemű nejét — gróf Eszterházy Kálmáné ö nagyságát — is tisztelhetnünk.

Miután a legalább is 60-ra menő hallgatóság helyet foglalt, 9 és 10 óra közt Zöld József, gyalui collegánk, tartott nyilvános tanítást a III. korosztályial, a földrajzból; de fenn voltak az iskola többi növendékei is, a kik a tanítás alatt egész odaadással rajzoltak egyszerű, de csinos alakokat palatápláikra az elejökbe kiaggatott fali mintákról. Maga a programszerű tanítás, — a mint ezt a rövid időn megtartandó közvizsgálatokhoz ily közeli időben várni is lehetett — legnagyobb részben kikérdezésből állott, melyben az illető tanítón kívül Kolozsvárról kirándult társaink közzül is vettek részt egy-egy kérdéssel néhányan. Annyival kellemesebben lepott meg hát mindnyájunkat az, hogy a nagy számmal felszólítottak — csaknem kivétel nélkül — alapos tájékozottságot s még a részletekre is kiterjedő biztos ismeretet tanusító készséggel és értelmességgel feleltek a hozzájuk intézett kérdésekre. A bíráló bizottság méltán fejezte ki tehát mind a lelkiismeretes és tapintatos tanító, mind pedig a szorgalmas tanítványok iránti elismerését azzal, hogy a tapasztalt eredményt teljesen sikerültnek nyilvánítá.

10 órakor vette kezdetét a tulajdonképeni értekezlet, melyet Benedek József, köri elnök, egy lelkesen előadott, szép beszéddel nyitott meg. Persze meg is éljenezték érte még azok is, a kiknek talán nem volt egészen inyére az, hogy az iskolai takarékpénztárak hova-tovább mind üdvösebbnek bizonyuló intézménye ellen kissé igenis határozottan kelt ki.

Az éljenekkel fogadott elnöki megnyitó után a Kolozsvárt tartott I. köri értekezlet jegyzőkönyve terjesztetett elő, mely — mivel a központi választmány részéről annak idején már hitelesítést nyert — most egyszerűen csak tudomásul vétetett.

Ezután a bíráló bizottság nevében, Benedek Samu tagtárs tett jelentést az előbb már jelzett nyilvános tanításról, a melynek sikerét az értekezlet is örömmel vette tudomásul, s tartásáért Zöld J. pályatársunknak jegyzőkönyvi elismerést is szavazott. Azt azonban, hogy az egész tanítás jegyzőkönyvbe igttatott volna, csakis a „Kelet“ lelkesült tudósítójának a phantasiája, vagy toll-futama teremtette; mert természetes, hogy effélérről szó sem is lehetett.

Hanem azt a felolvasást, a melyet az előbbi hivatalos actusok befejezése után testületünk lankadhatatlan buzgalmu és derék munkabíró titkára — Rieger Imre — Rousseau életéről s munkásságá-

ról“ tartott, már csakugyan bátran jegyző — vagy legalább is emlékkönyvre lehetett volna igttatni. De erre sem volt szükség, mert ezt maga a közelismerést aratott felolvasó véste be, eleven előadásával, szépszámu és figyelmes hallgatóságának emlékezte táblájára. Ez érdekes és értékes felolvasás csaknem egy teljes óráig tartott, s befejezése után — hatása még biztosabb megörökítésére — az értekezlet  $\frac{1}{4}$  órára fel is függesztetett.

De a jó gyaluiak szives vendéglátása ezt a kis pausát is kitölteté egy kis sziverősítő körülhordoztatása -- s kínálgatásával.

Volt is rá szükségünk, mert nagy és kemény themának a megvitatására kellett készülnünk. Programmunk szerint ugyanis e tétel várt megnyitáskra: „a fegyelem a családban és iskolában,“ a melynek előterjesztésére testületünk elnöke, Váradi Károly vállalkozott. Az idő előrehaladottsága miatt arról azonban szó sem is lehetett, hogy e terjedelmes és igen érdekes themának mind a két ágát tárgyalhassuk. Ezért az előadó is — egy tanulságos bevezetés után, a melyben a fegyelem lényegét, célját s általános vezérelveit fejtegeté — kényteleu volt megelégedni azzal, hogy csak is az iskolai fegyelem főbb kellékei s eszközei elősorolására s figyelmet keltő megérintésére szoritkozzók. Mindazonáltal nem mulasztá el néhány intéssel rámutatni arra is, hogy a szülők s isk. előljárók mikkel folyhatnak be az iskolai fegyelem sikeré biztosítására.

Ez éljenekkel fogadott szabad előadás után megkezdődött a vita, a mely — egyik tagtársunk gyakorlatias indítványa érvényre juttatásával — kiválóan az isk. jutalmazások és büntetések kérdése körül forgott. Részt vettek benne: Paal Ferencz, Benedek Samu, Fazakas József, Kozma József és Pataky Ferencz, s bizonyára hozzá szóltak volna a felvetett érdekes kérdésekhez még többen is, ha az idő előre haladottsága miatt s különösen érdemes vendégeinkre való méltányos tekintetből — d. u.  $1\frac{1}{2}$  órakor véget nem kell vala vetni a mindinkább tanulságossá váló eszmecsereének.

Hanem a kik ekkor szóhoz nem juthattak, vagy a kik nem mondhatták el mindazt, a mi lelkükön volt, annál jobban kivették a részöket az értekezlet befejezése után azonnal kezdetét vett, vidám hangulatu s minden tekintetben jól sikerült közebéden, a lelkesedés egész árával megindult pohárköszöntök özönéből. Megemlékeztek itt a gyalui állami iskola minden pártfogójáról, jöltevőjéről s meg egyesületünk minden kiválóbb tevékenységü munkássáról.

Ebéd után a hosszas ülésben s állásban megszabadt lábú fiatalág táncra kerekedett s járta a zajos frissét meg a méltóságos komolyát mindaddig, mig az elválás mindnyájunkra szomorú órája meg nem kondult. Ekkor még egyszer megköszönve tisztelt elfogadó gazdáink s gazdasszonyaink szives fogadását, újra „omnibus“-ra meg 1 és 2 fogatukra kerekedtünk, s azzal a legkedvesebb tudattal tértünk haza, hogy a gyalui is-

kolát s a tanügynek vele összefort érdekeit, szívvvel, tessel s áldozattal, a leglelkesebb, intelligens közönség támogatja.

Isten tartsa meg e lelkes és buzgó pártfogókat, különösen annak az iskolának a javára és virágoztatására, a melynek a közmívelődés és az igaz hazafias érület terjesztése érdekében oly szép missioja van!

i—y

## KÖZOKTATÁSÜGYI ENQUÊTE.

Mult számunkban jeleztük volt, hogy a vall. és közoktatási miniszter a reáliskolák, polgári iskolák és az ipari szakoktatás ügyében egy enquete-t hívott össze. Ez enquete tagjai voltak: Csengeri Antal, Kerkapoly Károly, Szász Károly, Gönczy Pál, Kárfy Titusz, Stoczek József, Grum Ferencz, Lutter Nándor, Say Mór, Hofer Károly, Berecz Antal, Heinrich Gusztáv, Kármán Mór. Az értekezlet tárgya: a gymnasiumokat, reáliskolákat, a most keletkező vagy tervezett ipariskolákat s végre a polgári- és felső népiskolákat egymással bizonyos összefüggésbe hozni. E nagy horderejű bizottság működésének azon részét, mely minket közelebről érdekel, im itt veszik olvasóink:

Trefort Ágoston miniszter az értekezletet a következő szavakkal nyitotta meg: Minthogy első összejövetelünknek annyiban már is volt gyakorlati eredménye, hogy egynémely reáliskola átalakítása iránt a tárgyalásokat megindítottam, siettem az enquete tagjainak egybehívásával, remélvön, hogy a mai értekezletnek szintén meglesz a maga üdvös eredménye. Napirenden van: a felső népiskolák és a polgári iskolák kérdése. Sokszor hangoztatták s magam is e nézetben vagyok, hogy a társadalom ama rétegei számára, a melyeknek szükségét az elemi iskola ki nem elégíti, a középiskolák pedig — reáliskola és gymnasium — túlhaladják, okvetlenül szükséges még egy iskolát létesíteni. Nálunk azonban ez irányban — úgy látszik — tulmentünk a határon, a mennyiben kétféle ilynemű iskolánk is van: a felső népiskolák és a polgári iskolák. A kérdés már most az: melyiket tartjuk meg? Továbbá megkell fontolni, nem adtunk-e a polgári iskoláknak a kellenél nagyobb keretet? E kérdések képezik a mai tanácskozás tárgyát. Ha ezeken tuestünk, meg kell majd beszélnünk az ipari szakoktatás, s különösen az ipariskolák szervezetét.

Csengeri Antal: Helyes közoktatási rendszernek csak az mondható, a mely a nemzet minben osztálya szükségét törekszik kielégíteni.

Van a nemzetnek egy nagy osztálya, a melynek szellemi szükségét az elemi oktatás távolról sem elégíti ki, az az oktatás pedig, a mely a felsőbb oktatásra készít elő, tulszárnyalja; a melynek módja is, akarata is van tovább taníttatni gyermekeket, mint a szegényebb, kevésbé mivelt néposztályoknak, de a tanításban rövidebb idő alatt kíván célt érni, mint azok, a kik tudományos pályára készítik elő gyermekeiket; a melynek ennél fogva a népiskola kevés, a gymnasium és reáliskola meg sok. A nép ezen nagy osztálya számára is gondoskodni megfelelő tanintézetekről oly feladat, a melyet ma már, a midőn a középosztály közigazdasági és politikai tekintetben is oly fontos tényezővé vált, egy nemzet sem téveszthet szem elől közoktatási rendszerének megállapításánál.

Igy állottak elő külföldön a reál- és polgári iskolák különféle nemei: így közelebb az u. n. „Mittelschulék,” a melyek azért nevezettek így, mert középhelyet foglalnak mintegy a népiskolák és a felsőbb oktatásra készítő tanintézetek közt.

E szükség érzete idézte elő hazánkban is a polgári iskolát, nem a polgári rendről vevén nevét, hanem onnan, hogy azt az általános miveltséget van hivatva megadni a melyre egy tudományos pályára nem törekvő, jobb módú, mivelt magyar állampolgárnak nélkülözhetetlen szükségése van. Mert nem csupán a városi középosztályra számított a törvényhozás e tanintézetek fölkarolásában; hanem nagy közsegeink jómodu gazdáira is, a kik keveselvén a mit a népiskolákban tanulhatni, ha volt községekben egy öt-hat tanfolyamu csonka gymnasium, eddig is, azt is végig járatták gyermekeikkel. Pedig ezen intézetekben sokat tanítottak, a mire csak az vehette hasznát, a ki tovább képezte magát: és sokat nem tanítottak, a mire annak, a ki a tanfolyam bevégezése előtt lépett az életbe, szüksége lett volna.

A reáliskolák kísérletet tettek olyan tantervvel, mely a midőn a fensőbb oktatásra, a műegyetemre készít elő, a nemzet azon nagy középosztálya igényeit is kielégítse, a melyről itt szó van, a mely nem megy fensőbb oktatásra. Tudjuk, mi volt az eredmény. Kettős célt tűzvén maguk elé az érintett tanintézetek, egyiknek sem feleltek meg, mint rendszeren szokott lenni oly tanintézeteknél, a melyek több irányt vélnék szolgálhatni, se azon osztályt, mely nem megy fensőbb oktatásra, nem látták el kellő műveltséggel, se a műegyetemre nem adták meg a kellő előképzést. Belátták végre, hogy egy tanintézetnél a főcélt nem lehet mellékelni miatt feláldozni. Új tanterv hozatott be, tekintettel a reáliskolák, mint a műegyetemi fensőbb oktatásra előkészítő középiskolák feladatára.

Most már a reáliskolák alsó osztályai is e fő, ez egyedüli célra dolgozván tervszerüleg, ki nem látja át, hogy a nagy középosztály gyermekeinek, a kik fensőbb oktatásra nem mennek, a reáliskolákban még kevésbé lehet helye mint eddig. Ezen intézetekre is, szintolyan mértékben, mint a gymnasiumokra, elmondani most már, hogy alsóbb osztályokban sokat tanítanak, a mire csak az veheti hasznát, a ki az összes tanfolyamot végezi, és sokat nem tanítanak, a mire annak, a kinek az egész tanfolyam bevégezésére se módja se ideje, az életben szüksége volna.

S mit látunk mindezek mellett is?

Mind a gymnasium, mind a reáliskola alsóbb osztályai telvük tanulókkal, a kiknek három-négy-ötöd része a tanfolyam befejezése előtt kimarad az iskolából, nagy része pedig legfőlebb a negyedik osztályig megy föl. Ide is csak azért, mert bizonyos szakiskolákra a középiskolák négy osztálya nyújt képesítést.

Kettős baj. Először magokra ezen növendékekre nézvé. Nemcsak azért, mert olyan iskolába járnak, a melyben sok adatik elő, a mire hasznát nem vehetik, sok nem adatik elő, a mire szükségük volna, hanem azért is, mert a mi



eladatuk is, nem úgy adatik elő, a mint nekik kellene. A gymnasium és reáliskola alsóbb osztálya ugyanis szoros kapcsolatban állva a felsőbbekkel, azokkal egy közös célra működnek. És csak e célra működni feladatuk. Csak az összes osztályok fejtik ki azt az összhangzó, általános műveltséget, a melyet megadni hivatják a tudós középiskolák. Ez intézetek alsóbb osztályai tehát teljes, összhangzó általános műveltséget nem nyújtanak tudományos pályára nem menő középosztályunk számára, és külön szakiskolákra előkészítő intézetek feladatának sem felelhetnek meg, rendeltetésük lévén kizárólag azt készíteni elő, a mi saját felsőbb osztályaikban találja betetőzését. De nem kisebb bajt okoz másodszer e felsőbb oktatásra nem menő tanulók túladalása a gymnasiumok és reáliskolák alsóbb osztályaiba magoknak ezen intézeteknek is. Nem is említem az egészségi tekinteteket, a melyek különben is szűk és rossz iskolaépületeinkben az osztályok túltömöttsége ellen szólnak. Csak egy pár paedagogiai szempontot emelek ki. Ilyen mindenképp előt a párhuzamos osztályok állítása oly növendékek számára, a kik egy pár év múlva odahagyják az iskolát, segéd vagy óradíjas, gyakran még nem is képesített kezdő tanárokkal. Vagy nagy tömeg együtt tanítása, mely minden lelkiismeretes tanítót tönkretesz. Mollózvén a correctura, az ismétlés terheit, az osztályozás nehézségeit, a tanárnak egyenként képző hatása — mondhatni — szintugy lehetetlené van téve, a mint meghiusul törekvése, az osztályt egy színvonalra emelni.

Ugy hiszem, t. értekezlet, nem kell bővebben indokolnom, mennyire szükséges azon elemek tömeges túladalását, a melyek — mondhatni — csak vendégképen, csak egy pár évig foglalnak ott helyet, elvezetni gymnasiumainkból és reáliskoláinkból oda, a hol szükségüknek inkább megfelelő oktatást adnak, a hol rendszer és módszer egyaránt az ő és csupán az ő szükségük kielégítését tartja szem előtt.

Ime uraim, nemcsak jogosultsága, de okvetlen szükségé olyan összhangzó, általános műveltséget nyújtó tanintézeteknek, a melyek a népiskolák és tudós középiskoláink között foglalnak helyet.

Ma már csaknem általánosnak mondhatni paedagogiai

körökben a nézetet, hogy ezen új középiskolák tanfolyama legalább 6 évre terjesztendő s hat éven túl nem terjedhet. Mint más középiskoláink, ez új középiskola is az elemi népiskolák negyedik évfolyamához csatlakozik. Miért várná be, míg a gyermek az ötödik és hatodik osztályt is bevégezi, egyetlen elemi tanítótól, a ki minden tárgyat s gyakran több osztályt egymaga kénytelen oktatni, töredékesen tanulva mindazon tantárgyakat, a melyeket ez új középiskolában terjedelmesen, alaposabban tanulhat, magasabb képesséssel és szakképzettséggel bíró tanítóktól és tanároktól?

Alig tehetni föl, hogy jobb módú középosztályunk is, a melynek oktatásáról itt szó van, tizenhat éven túl is iskolába járassa gyermekét. Egy része a gyermekeknek már tizennégy éves korán túl elhagyja az iskolát. Az új középiskola négy osztálya már ezeknek elegendő általános ismereteket nyújt, akár gyakorlati életpálya tanulására, akár közép szakoktatásra kívánnak menni. Azt a bevégeztet általános műveltséget azonban, a mely az üzlet emberét értelmes, öntudatos munkásságra képesíti, komoly erkölcsi tudattal látja el s a művelt honpolgár színvonalára emeli, csak oly tanfolyam képes megadni, a mely legalább is hat évre terjed.

A mi polgári iskoláink egészen megfelelnek az érintett kellekeknek, a melyeket az új középiskola szervezését illetőleg csaknem egyértelműleg fülállítanak a paedagógok. Hiszen, a mint kezdetben kiemelttem, az eszme, az intézmény nem új; csak szabatosabb formulázása tartatott fenn e kornak, a mely — mondhatni — az egész művelt világban, a középosztály műveltsége emelésében ismerte fel egyik elutasíthatatlan, egyik legfőbb kulturái feladatát. Oly feladat, a melyet eddig a felsőbb népiskola különböző neveivel s a reáliskolák szervezetének különböző kombinációival véltek megközelíthetni. Legyen elég csak a német alsóbb és felsőbb polgári iskolákat és a másodrendű, csonka reáliskolákat említenem. Épen ez az ingadozás a felsőbb népiskolák és a tudós középiskolák érintett surrogátumai között tette szükségessé az új középiskola célját és fogalmát meghatározni, s helyét a nemzet közoktatási rendszerében kijelölni.

(Folytatjuk.)

## T Á R C A

### A családi nevelés és a fényűzés.

A fényűzés a társadalom rozsdája. Ha igaz, ugyan rozsdás társadalmunk van! Soha nagyobb fényűzést s a fényűzésben több izléstelenséget nem tapasztaltak az emberek, mint korunkban. Nem az izlés, tiszta egyszerűség, hanem kápráztató bohóság, undorító izléstelenség ma a divat. Ez állításomat — úgy hiszem — azok is elfogadják, kik a divat hóbortjait kisebb városokban vagy épen falun ismerik.

És e kör a gyermekekre is elragadt! Hova lettek azok az egyszerűen öltözködött tiszta gyermekek, a

kiket „angyalok“-nak neveztek? Megölte őket a fény. Felpiperézett, tünikes, máslis, fodros-bodros „ördögök“ lettek szegények! — Azzá teszik őket a szülők, kik legtöbbjének a helyes családi nevelésről vajmi kevés fogalmuk van.

A mai „divatos mamák“ igyekeznek oda hatni — természetesen a leghelyesebb nevelési módszerrel: a példaadással — hogy leányaik többet gondolkozzanak a fodrokról, máslikról, ruhaszinekről mint valamely étel készítés módjáról. És ez nagyon természetes okokon alapul: A mama is így hódított ma-

gának egy különös teremést, a kit „férj“-nek nevezhünk — de „férfi“-nek nem. Gyöngé báb, kit a társadalom szeszélyes áramlata magával ragad és az élet komoly céljai nem érdeklik. Ily apa — természetesen legkevésbé vezetheti jó irányban a családi nevelést. Az egészen a mamára van bízva, kinek — megvalva az igazat — több gondja van a „divat lapokra“ mint a „Család és Iskolára.“ Nagyon jól tudja, hogy a szőke kis Irén arcához milyen szín áll jól; de nem tudja ám, milyen beszéd illik a gyermeki lélekhez. Szereti hallani ha Irén — az iskolából haza jöve — el tudja mondani az utcán kike: látott, s a nénik öltözetére helyes reflexiókat tesz; de kinem állhatja, ha azzal áll elő, hogy a tanítónéni ma mit beszélt a „tulipán“-ról Irén nagyon kedves, ha a mama másliit magára rakja; s ebben valami finom izlést tanusít. Például: a fekete ruhához piros, a hamuszínhez kék, a kékhez sárga színt alkalmaz. Kedves, ha a tatát körül fogja s kéri, hogy neki vegyen már karperecet, medaillont és fejéket, — mert ő nagy leány; de nagyon unalmas, ha a mamát arra kéri, hogy tanítsa meg az íróstészta, madártej, vagy valamely befőtt készítésére; úgy szintén, ha a tatán azért zsarol, hogy vásároljon neki egy kis konyhát, melyben az edények berendezését, helyes elrakását gyakorolja. Elégülten mosolyog ha azzal áll elő, hogy X-nének valami elegans toilette-e van, azt nézte ma mindenki a templomban; de minden bizonnyal mélyen elszomorodnék, ha azt mondaná valamelyik divathölgyre: jaj mama, de csúf ruhája van Z.-né néninek! van azon zöld, sárga, piros, fekete, kék; — nem is tudom megmondani milyen az a ruha, de nekem nem tetszik. Szegény Irén! tégedet derekasan képeznek!

Hány mama van a ki így cselekszik?!

És mi töprengünk az erkölcsi élet általános hanyatlásán; keressük a mai társadalmi ledérség okait! Lehetnek még más okai is, — de mindenesetre azok közt első okok: a könnyelmű fényűzés, mert ez a társadalom rozsdája; — és a nők helytelen nevelése a családban, mert: előbb a nők romlanak meg s azután a társadalom. Ők táplálják — legalább kellene, hogy táplálják — az erkölcsi életet erényességökkel és a nemzeti szellemet ébren tartásukkal nemes tetteikkel. Mert, hajh! ez van hanyatlóban.

A nagy ősöknek kincse: a tiszta jellem,  
Nem maradt ránk csak képzeletben,  
A nő szépsége, fénye: a dicső erény,  
A multnak egéről csupán egy gyöngé fény!

E sorokban van tulzás is, mert a költészet szitáján van átszűrve; de van sok igaz is, mert tapasztalattól van merítve. Ha valaki ez állítással szemben azt hozza fel, hogy a női erény legszebb nyilvánulása a jótékonyosság (szereplés a köztéren!) akkor ez állítás megbukik, mert korunkban ugyancsak szerepelnek a jótékonyosság terén a nők; de a ki tudja azt, hogy az erények ott nyilvánulnak legszebben a családban, a ne-

velésben: az elfogadja az állítást. A jótékony egyletek — ne féljünk kimondani az igazat — nem tartoznak a családnyák szerepkörébe. Nehogy félreértessem! Én nem mondom, hogy jótékonyt gyakorolni az anyáknak nem lehet — sőt inkább kell; de az oly jótékonyt és úgy gyakorolva, mint a milyen kisvárosainkban felkapta magát, családi életünkre nézve leirhatatlannul káros. Lássuk ez állítást támogatva is.

X. város lelkes hölgyei, hogy jótékonyt gyakoroljanak „műkedvelő-társulatot“ alakítottak. E társulat évente tart 4—5 színi-előadást. Az összeg mit jótékony célra fordítanak évente 150—200 frt. Legfellebb! Minden nő toilette-je benne van a férjnek 20—30 friban. Most ha minden előadásban csak 4 nő vesz részt, hova rug az összeg; s mennyivel károsodik azon intézmény, melyet családnak nevezünk, s mely minden esetre leginkább érdemes az anyák jótékonyosságára. De ebből mást akarok én levonni. Az ily jótékonyt jár — a család elhanyagolásán kívül — egy jó adag fényűzés, mely minden esetre káros nem csak családi életünkre, de társadalmunkra is. És a pazar fényűzést az ily szereplések szívrogtatták be kis városainkba. Ezzel együtt jöttek a többi ördögök: a hiúság, tetszelgés, hódítási vágy stb., melyek erkölcsi életünk keretébe be nem illeszthetők. És ezzel jött a családi nevelés nagy kárára, az anyák hanyagsága gyermekeiket illetőleg. Míg a mama öltözetét készíti, Irén a konyhán ül, s itt vetik meg számára az erkölcsi nevelés alapját; míg előadásokra jár (sokszor hetekig) addig tetszésére van bízva mit tegyen — ha az iskolából haza jött. A gyermekre természetesen nagy befolyással bír az anyától látott dolog. Azt utánozza, teszi mint helyest. A leánygyermek előtt egyetlen eszménykép az anyáé. (Épen ezért kellene az anyáknak nemcsak tetteikre, beszédeikre, — de még mosolyaikra is vigyázni.) Követi tehát az eszményképet. Előveszi másliit, a tükör elé áll s így használja föl szabad idejét. Már egy 10 éves leányka hiu, tetszelgő a mai előre haladott korban. És e tulajdon el-kiséri azon ideig, midőn már család anyáé és akkor sem marad el föle. Ezért van tönkretéve annyi család boldogsága a nők könnyelműsége által. A fényűzés egy nő képes erkölcsileg tönkre tenni, s így egy családot megsemmisíteni.

Anyák gondolkozatok s neveljétek úgy gyermekeiteket, hogy azok egykor magukkal hordozzák mindazon tulajdonokat, melyek egy családot boldoggá tehetnek.

(Folytatjuk.)

Boér Miklós.

#### HIBAIGAZÍTÁS.

Lapunk multszáma vezércikkébe több lényeges sajtóhiba eszménybe, melyek közül a következők kiigazítását kérjük: 93. lap 2-ik helysáb 4. sor csőszét helyett gyöpét olvasandó. U. o. alólólól 6. sor Természetes után kimaradt e sor: hogy szerföült jól esik az e fajta stb. 95. l. 2-ik h. 22. s. alólólól: ezeket helyett ezeket teendő.

#### A szerkesztő postája.

„Bouisson felolvasása,“ — „Jellemképzés a családban“ megkezdett cikke, valamint „vegyes“ c. rovatunk e számból tárgyhalmi miatt maradtak ki — Dr. I. B.-urnak: Becses küldeményedet e számba már későn kaptam.